

1390

פרוטוקול מס' 63/ב

מישיבת ועדת הכספים מיום 4, ה' אדר א' תשי"ז
(6.2.57), בשעה 8.45.

- נרכזו: חברי הוועדה: י. גורי - היו"ר
 מ. חזני
 ז. סוזאייב
 י. קרגמן
 י. בן-אהרן
 ח. אריאב
 א. אלטמן
 י. בדר
 ח. רובין
 י. ספיר

- מוזמנים: שר האוצר ל. אשכול
 סר שרף - הממונה על הכנסות המדינה
 מר ארנון - המנהל הכללי של משרד האוצר
 מר קוזלוב - הממונה על עניני הדלק
 מר דינשטיין - מנהל אגף מטבע הוץ
 מר קיטרון - מטעם משרד המספטים
 מר בזק - מזכיר הוועדה

סדר-היום: חשובות לשאלות חברי הוועדה

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.

אנו נשמע ביאורים מפי הממונה על הכנסות המדינה בענין יהב המגן, בחשובה לשאלתו של הה"כ סוזאייב.

מר שרף: ראשית-כל אמסור קצת מספרים: עד סוף ינואר גבינו 26 מיליון ל"י יהב מגן ו-5 מיליון ל"י קרן מגן, מאז הועבר אלינו. בסך הכל נגבו 17.5 מיליון ל"י לקרן המגן. 12 מיליון ל"י גבינו בצורה ניכויים משכירים, קצת יותר מ-6 מיליון ל"י מהברות ועצמאיים וכ-8 מיליון ל"י על-ידי מסים עקיפים האי מיליון ל"י מגז, קצת יותר ממיליון ל"י זחשגל, 1.8 מיליון ל"י מטבק, יותר מ-900 אלף ל"י ממסוקאות חריפים, כ-550 אלף ל"י ממסוקאות קלים, 400 אלף ל"י מרדיו, 750 אלף ל"י מטלפון, 1.1 מיליון ל"י מקולנוע (יותר בתי השעשועים) כ-750 אלף ל"י מכלי רכב.

ז. סוזאייב: כמה היתום צריכים לגבות לפי האומדן?

מר שרף:

הערכנו ומטכירים נגבה 14-16 מיליון ל"י ומעצמאיים 12 מיליון ל"י, ואמנת אני הושב שנגבה את הסכום הזה אבל לא עד ה-1 באפריל 1957 אלא עד סוף שנת 1957.

אחם זוכרים שפה היה ויכוח האם לאחד את סכומי קרן המגן עם סכומי יהב המגן לשיעור אחד או לעשות שני שיעורים נפרדים. אנחנו ביקשנו שני שיעורים אבל הוועדה החליטה על שיעור אחד על-מנת לזכות את קרן המגן. אחת מהתקלות היסודיות של הגביה הזו היתה המעשה הזה שנעשה פה. כשגבו לקרן המגן לא רטמו שמות מדוייקים, כי יש הבדל אם אדם בא לשלם מס או שהוא בא לשלם חרומה - במקרה השני אין מדוייקים כל-כך ברישום. יש הבדל בין רושם עובד מדינה ואין רושם עסקן, אין העסקנים מקפידים באותה מידה של דיוק כמו עובד המדינה.

חוץ מזה קרן המגן נגבה בדרכים שונות. אחת הבעיות, למשל, היתה הפרדסנים. פרדסן פלוני חרם לא מפני שהוא פרדסן אלא מפני שהוא אזרח המדינה, וחוץ מזה המועצה לפני הדר הורידה לפי כל תיבה והוא לא זכר את זה או כלל לא ידע. תנובה נכתה קרן מגן ממחלקי החלב, היא גמרה לסכח ולתח אישורים הרבה זמן אחרי שהחלנו לפעול. כל מחלקי החלב במדינה שהם קשורים בתנובה הופיעו אחרי זה עם סידרה חדשה של חביעות.

היו"ר י. גורי:

אחה אמרת שכחוצאה מהחלטתנו צמחה חקלה; אינני זוכר שהזהירו אותנו.

מר שרף:

הזהרנו והתחננו, אבל גם אנחנו לא ידענו בדיוק כיצד יתפתחו הדברים, אבל זו רק אחת התקלות, לא היחידה. התקלות היו מרובות.

ההסדר היה שאנו נגבה את המס לפי משכורת 1956 מהשכירים ועל יסוד שומח שנת 1953, זמנית, מהעצמאיים. היינו צריכים להחבט על שומות שניתנו על-ידי מס הכנסה. היו שומות טופיות, היו שומות זמניות שעדיין ניתנו להשבה בפני הוועדה האיבורית או נציב מס הכנסה או בית-המשפט, והיה סוג שלישי - אנשים שלא הגישו כלל דו"ח, ובמקרים אלה פקיד השומה עושה בדרך-כלל שומה יותר גבוהה כדי ללמד את האיט להגיש דו"ח.

ז. טוזאייב:

יש שיטה כזאת?

מר שרף:

אנו מתנגדים לזה אבל יש הרבה מקרים כאלה.

הסוג הרביעי היו 20 אלף איש שלא היו להם כלל שומות מפני שלא היו עצמאיים בשנת 1953, אבל בינתיים נפתחו להם חיקיה, או שהיו שכירים והפכו לעצמאיים, או שבכלל נכנסו לאחרונה לחיי הכלכלה. בטך הכל היו 147 אלף איש, 14 אלף לא יהודים ואח השיפול בהם מטרנו לפקיד השומה של מס הכנסה, מפני שזה היה ענין של הכרות אישית והסבר. היו 40 אלף איש שלא היו חייבים ביהב מגן מלכתחילה, היו 8,000 איש שלא יכולנו לגלות אותם - באותו זמן גילו 4,000 - והיו 2,500 איש אשר נמצא שהם שלמו את כל הסכומים שהחוק הטיל עליהם לקרן המגן. הודעות נשלחו ל-81 אלף איש.

עשינו נסיון אחד שנכשל להלוטין: השבנו לאם נאפשר לאנשים לסדר את תשלומיהם על-ידי הבנקים, ולא יצטרכו לשלח ריבית ולתח ערביה, כל איש יכנס לבנק וישתמש באפשרות זו. השתמשו בה למעשה רק 13,500 איש מתוך 81,000 איש. אנו הנחנו שמהצית האנשים ישחמשו גזה. עוד 6,000 איש שלחו את הכסף ישר ליהב המגן, יוצא שבשלב הראשון סידרו רק 22 אלף איש את התשלומיהם. מספר זה הוא בערך רבע מהחייבים במס.

30,000 איש ערעורו ואותם 30,000 או רובם או חלקם עשו זאת לא בדרך של ערעור אלא על-ידי מכתבים. בחגובה ראשונה הגיעו אלינו 40,000 מכתבים ו-30,000 עררים פורמאליים. אחוז מבוטל מהאנשים שלחו את מכתביהם בלי בול, למרות שהייתה להם זכות לעשות זאת.

מדוע הוגשו כל-כך הרבה ערעורים? מפני שהאנשים ערבבו את החוק עם מס הכנסה. הפקידים שלי מסבירים שהיו כל-כך הרבה ערעורים מפני שבכל משרד דואר אפשר היה לקבל טופס-ערר.

אבל היו גם טענות צודקות לאנשים:

(א) לינוניים בהכנסה משנת 1953 ל-1956. אמנם החוק לא מאפשר חמיד להחשב בזה, אם השומה היא סופית אי-אפשר להחשב. (ב) בתיקים של הזוגות שהם עצמאיים מופיעה ההכנסה המשותפת, ולכן נשלחה קביעה אחת, אבל הם ערערו מפני שיכלו לשלם לפי שיעורים נפרדים ואז סכום המס הוא יותר נמוך.

16,000 שומות זמניות אשר שימשו יסוד

לקביעת יתב המגן הפכו לטופיות בזמן הטיפול, ז.א. נשתנה סכום ההכנסה מן הסתם לרוב להקלה.

היו טענות ביחס לקרן מגן ונוצרו טענות חוץ כדי הטיפול, כמו המקרה של חנוכה או המועצה לפני הדר, באשר בינתיים ניתנו אישורים לאנשים ששלמו קרן מגן, ואישורים אלה שימשו יסוד לטענה נוספת.

נוסף לכל המכתבים והעררים נחקבלו תוך כדי הטיפול 120,000 מכתבים. 30,000 ערעורים נחקבלו מיד במקום, דברים שהיו ברורים לגמרי, 5,000 ערעורים של בני מיעוטים הועברו לטיפול נפרד ו-2,000 ערעורים עוכבו לצורך בירור, 16,000 הועברו לוועדות. היו 300 ועדות עם 2,000 חברים, 101 מזכירים ו-68 מפקחים של מס הכנסה שפעלו כמשיבים מטעם חוק יתב מגן. הסכום הכללי של הערעורים החתום ב-2 מיליון ל"י והוא הוקטן על-ידי הוועדות ל-1,250,000 ל"י.

בהשתמשנו במכונות קרחה תקלה נוספת -

המכונות היו לקויות ועד שההליפו אותן עשו הרבה טגיאות. השגיאה היסודית הייתה: האיש כתב ששילם לקרן המגן, אנו תיקנו את הכרטיס והודענו למיכון שגם הוא יעשה זאת, אבל התיקון ארך 6 שבועות במקום שבוע ובינתיים עשו עיקול לאיש. תקלה זו תיקנו על-ידי זה שהוצאנו לפיקחודש את המכונות והטיפול במקומות אינו תלוי עוד במכונות אלא הן עושות את העידכון ללא קשר עם הטיפול במקומות.

הקביעות שלנו מועברות לגביה הכללית,

בגביה הכללית הצטבר היום סכום של 8.5 מיליון ל"י לגביה, אבל אין שום ספק שהסכום הזה יקטן כתוצאה מהבירורים הנעשים, כי יש אנשים שאינם פונים כל עוד לא עושים להם עיקול.

יש הודעות על סכומים מ-כך פנטסטיים שהאנשים אינם מקבלים זאת ברצינות.

ז. ש זאייב:

הם מקבלים זאת ברצינות. אם אתרי ההתראה או העיקול פונה האיש למשרד הגביה ואומר:

אחך דורשים ממני 100 ל"י, אבל הכנסתי היחה כך וכך, שלמתי לקרן המגן כך וכך ועלי לשלם ליתב המגן רק 50 ל"י, אומרים לו: חן את ה-50 ל"י ואח השאר נברר. זאת אנו יכולים לחקן רק תוך כדי הטיפול.

מר זרף:

גביית כל הסכום הזה, אשר יגיע בערך ל-35 - 40 מיליון ל"י, היחה כרוכה בהוצאה של חצי מיליון ל"י.

ז. סוזאייב:
אני בכל-זאת אינני מבין חקלוח בלשח אחר: חקלוח לגבי חברות שהיו להן שומות סופיות והקביעות לתשלום יהב מגן היו מבוססות על שומות סופיות ליל מס הכנסה, או על חיקוביה שהיו בשומות לפני חצי שנה. אני גם מטרחי מכתב לוועדת הכספים.

מר שרף:
אנו מטפלים בו.

ז. סוזאייב:
זה לא ענין לברר מקרה זה או אוד, יש לי עוד מקרה אחד שניסיתי לברר, מקרה שיש שומה סופית ויהב מגן דרש פי עשרה ממה שצריך לשלם.

יש לי בקשה אליך, מר שרף. אני מעוניין שהכסף יכנס ואני מבין שפה קרו חקלוח רבות, בינתיים אנשים רבים מקבלים הודעות על עיקולים בלי שום הצדקה, הם מתרגזים וזה פוגע במוטר. האנשים התרגלו למס הכנסה, שם יש איזה סדר, אבל פה פתאום רואים איזה דבר בלי כל יסוד. אני חושב שרוב העיקולים הם תוצאה של טעויות. אני חושב שמבלי לגרום נזק ומבלי לעכב את הגביה אתם יכולים לחקן את המצב במקצת על-ידי-כך שחפסיקו עם העיקולים. אם עדיין אין בטחון שכל ההודעות הן נכונות לא צריך להזדרז ולעטוח עיקול. אגב, כמה עיקולים הוטלו כבר?

מר שרף:
עד היום הוטלו כ-5,000 עיקולים.

ז. סוזאייב:
אני פונה אליך שחמצא איזו דרך לעכב את העיקולים, חן הוראה שעיקולים חדשים יעברו עוד איזו בדיקה. במקרים כאלה יותר משתלם לשחק משהק גלוי, אבל אינני חושב שהרוגז שמתעורר סביב יהב מגן יביא תועלת.

מר שרף:
לפי החוק כל הסכום מהעצמאיים צריך היה לגבות עד ספטמבר, ואח התשלום סידרו רק 15,000 איש מחוך 85,000. 70,000 איש לא באו לסדר. היינו תמימים, אמרנו לאנשים: אתם אנשים נפלאים, בואו סדרו את הענין; 77% מהעצמאיים לא באו ולא סידרו. אנו עומדים בפני עובדה כזאת וזוהי עובדה שלא אנחנו יכולים לחקן. באותו זמן היה מבצע סיני אשר ערער הן את המשק והן את המנגנון. היה זמן שלא נשאר אדם אחד במנגנון יהב מגן, כי זהו מנגנון של אנשים צעירים. אנחנו שולחים התראה לאיש ואם הוא בא למשרד של הגביה הכללית ואומר: אני חייב רק 50 ל"י ולא 100 ל"י כפי שהודעתם לי, אנחנו מסכימים שהוא ישלם. עכשיו רק 50 ל"י ועל הסכום הנותר נברר. אבל האיש אינו בא למשרד הגביה, הוא מתרעם, הוא בא אליך, ושבועיים אחרי זה עושים עיקול ושוב אומרים לו: בו למשרד לסדר את הענין, אם אתה טוען שאתה חייב רק 50 ל"י ולא 100 תן עכשיו 25 ל"י, תחייב על 25 ל"י בחודש הבא ואת ה-50 ל"י הנוותרת נברר. נכון שהוא מתרגז, אבל העובדה היא שעד עכשיו היינו צריכים לגבות 12 מיליון ל"י וגבינו רק 6 מיליון ל"י.

ז. סוזאייב:
אני מציע שתבוא פניה לכל הייבי יהב מגן עם הסבר שהיו איזה חקלוח טכניות, ושבפניה יתבקשו כל החייבים ביהב מגן - בין אם קיבלו הודעות או לא קיבלו, ובין אם יש להם טענות ובין אם אין להם - לשלם ראשית כל מה שהח חושבים שמגיע מהם.

מר שרף:

ואעסה זאת.

ז. טוזאייב:

כמו-כך שתינתן הוראה פנימית לעיקול
אשר עומדיה להטיל אם אין בטחון לזה
מוצדק ב-100% לא להטיל את העיקול.

מר שרף:

אין אפשרות לעשות זאת. המכונה שלנו היא
גדולה, וכשיש מכונה גדולה כל חוליה עושה
פונקציה אחת. אנשי הגביה הכללית אינם מבינים ואינם מבדילים בין
מס הכנסה, מס קניה או יתב מגן. הברירה היא להקים מנגנון מיוחד
שיעלה 2 מיליון ל"י. הגביה הכללית מקבלת הודעה שפלוגי חייב 100 ל"י
ובאופן אוטומטי הם מטילים את העיקול אם האיש אינו משלם.

ז. טוזאייב:

אני חושב שאתם עושים מטגה. אם התקלה היא
באשמכם לא צריך לעורר רוגז בציבור.

מר שרף:

לא רק אנחנו אשמים. פנינו ל-85 אלף איש
ונענו רק 15,000 אלף.

הינ"ר י. גורי:

אני מבין שעיקר התקלה נפלה בטיפול השונה
של קרן המגן ויתב המגן.

בעת נשמע חסובות לשאלות שהוצגו למר ארנון.

מר ארנון:

מספר חברי ועדה הציגו שאלה שהיתה מכוונת
להערה האופטימיסטית שלי שהעליה במחירי
הדלק לא תביא לעליה נוספת במחירי החשמל. כמעט כל החברים אמרו שבהסבר
שנתן המנהל הכללי של משרד הפיתוח הוא לא הזכיר את העליה במחירי הדלק.
ראיתי מכתב מלשכת שר הפיתוח אל מר גורי ואני מבין שכל חברי הוועדה
קיבלו את המכתב, ובו כתוב שהואיל ותהיה עליה במחיר הדלק בסכום של 2.5
מיליון ל"י ומצד שני יהיה צמצום בהכנסה בסכום של 2.8 מיליון ל"י,
הגרעון של חברת החשמל יהיה בחוף אפריל כ-5.3 מיליון ל"י, והממללה
החליטה שחלק מהגרעון יפול על חברת החשמל וחלק חברת החשמל תקבל גחזרה
על-ידי עליה במחירים.

2.5 מיליון הל"י הנזכרים כוללים את

העליה במחיר הדלק, משרד הפיתוח ידע עליה והביא אותה בחשבון. חברת
החשמל אפילו הביאה בחשבון מחיר יותר גבוה למזוט כבד מאשר אנחנו לקחנו
בחשבון.

היתה שאלה מה יקרה עם המלאי ומי מרוויח

במידה שמרוויחים במלאי. ההסדר עם חברות הנפט הוא כזה שהחברות אינן
מרוויחות מעליה במחיר. ביום בו המחיר עולה בודקים את המלאי, אפשר
לעשות זאת בנקל, וכל ההפרטים נכנסים לקרן האשנואה. איננו רוצים
לראות את ההפרטים האלה כרווחים, הואיל ואנחנו חושבים לזה איזה דבר
זמני, וגם אם איננו חושבים שהמחיר יחזור לקדמותם לא תמיד יהיו בגובה
כזה. אני חושב שח"כ בדר יסכים שהדרך הנכונה היא לא לחשוב הפרטים
אלה כרווח, ואם המחיר ירד אז לא נחשוב את הירידה להפסד. מכל מקום
החברות לא מקבלות את ההפרטים והן אינן מרוויחות מזה. ההפסד היחידי
הוא בכמות הנמצאת בתחנות הדלק, אבל אין ברירה כי אי-אפשר לבדוק זאת.
אבל מדיניות החברות היא היום כזאת, שלמעשה כל יום צריך למלא מחדש
את תחנות הדלק, כך שלכל היותר יש בתחנות מלאי של יום אחד.

הה"כ רובין שאל האם אנחנו חושבים לקבל
גם את הדולרים בחזרה על-ידי עליה בלירות יודאליים במחיר. התשובה
היא שלילית. אנו מבינים שהוצאות בדלק מביאות לתוצאה רצינית בתקציב
מטבע הוץ, הואיל והביקוש בדלק אינו גמיש במידה כזאת שאפשר לקוות
כי העליה במחיר תביא לאמצוח באותה מידה שיחקבל אותו סך כל במטבע הוץ.
גרור שאותה כמות של דלק אשר הישבנו ב-40 מיליון ועכשיו תעלה ל-60
מיליון תהווה להץ כבד על החקציב, גם אם החיצונית תרד ב-7,6 או 8 אחוז.

מה היה הצמצום בחברת ההשמל?

א. בהיר:

כ-7,000 טון, בערך שליט.

מר ארנון:

מהו החסכון בדלק לאחר כל ההגבלות?

א. אלטמן:

יש ירידה בתיצרוכת הבנזין, אבל אינני
יודע אם היא נובעת כתוצאה מההוצאות

מר ארנון:

הממשלחיות או היא תוצאה של פחות פעילות במשק.

היות שאלה מה יהיו התוצאות במשק והאם

האוצר אינו חושש מאיזו הגובה בקשר עם המחירים. אין זה סוד שגם
בוויכוחים שהתנהלו לפני שנתיים ושלוש, על התוצאות של עליית המחיר
הדלק, היו דעות שיש חמיד כל מיני אפשרויות ואין אתה יודע בדיוק מה
יקרה לפני שאחה מתחיל. השאלה אם עליה זו תביא לעליית מחיריה תלויה
בהרבה במדיניות הכללית של הממשלה בקשר עם אמצעי התשלום ואפשרויות של
ביקוש נוסף, וכך מה יהיה עם ההכנסות האישיות של כל פרט אשר צריך
לקנות את המצרכים שמושקע דלק בייצורם. צריך להביא בחשבון שיהיה
אמצוח בתיצרוכת, באופן מיוחד במצרכים הלא היוניים. אם התוצאה תהיה
שאנשיה יסעו פחות לתענוג ויעשו חשבון כמה עולה כל נסיעה, זה יכול
להביא לאמצוח. המצב כיום הוא כזה - ולא רק אצלנו אלא בכל העולם -
שכל אלף טון דלק שאחז יכול לחסוך זה דבר חשוב מאד, מפני שהבעיה היא
לא רק כספית אלא כמותית, אינך יכול לקבל את כל הדלק הזאת ומה לקבל
גם אם אתה מוכן לשלם. זוהי אחת הסיבות שהביאה אותנו לעליה כה דרסטית
במחיר הבנזין.

אם מחירי האוטובוסים לא יעלו, ובהובלה
אין אתה יכול לקצץ, ז.א. שאפשר לקמץ

י. ספיר:

רק בנסיעה של אנשים פרטיים.

אינני בטוח ואינני יודע אם ההובלה שלנו
עובדת במצב אנוני יעילות. יתכן שלחץ
המחירים יביא ליעילות יתר בהובלה, וכך יכול להיות שיגדל מספר
האנשים המשחמשים באוטובוסים.

מר ארנון:

הה"כ רובין שאל האם הממשלה דנה בשיקול

הפסיכולוגי. אינני שייך לאלה שאינם חושבים שיש ערך רב לשיקול הפסיכו-
לוגי, אבל יש ערך רב, ויותר גדול, לעובדות. אם הממשלה צריכה להזריח
למשק כל חודש 3 מיליון בלי לקבלה חזרה, אולי יש לזה השפעה פסיכולוגית
מזויינת אבל ההשפעה המשקית היא מזיקה. הקהל צריך לדעת שהיום אנחנו
משלמים יותר עבור דלק. בכל העולם הידיעה הזאת וההרגשה הזאת מביאה
לתוצאות מיוחדות, גם בשיקולים של הקהל. העליה הזו באה מפני שהדלק
עולה למשק יותר, לא מפני שאנחנו רוצים להרוויח למטרה אחרת. לקופת
המדינה לא נשאר שום הפיט, אנו מעלים את המחירים כמו שכל יבואן עושה
זאת. יכול להיות שההשפעה הפסיכולוגית היא יותר רעה אם לא אומרים
לצרכן שדלק עולה היום יותר ביוקר.

כה"כ ספיר טאל האם לעליה זו אין השפעה על היצוא. לעליית מחיר הדלק יש השפעה רעה על היצוא. בשביל המסוק העובדה שמחיר הדלק עלה היא עובדה המקטה על יצוא, כלומר על יצוא רנטאבילי, כדוגמה אפשר להביא יצוא של מלט, שמושקע בו כמות גדולה של דלק. אבל אם אתה לא תדרוש מהיצואן את הפרט העלאת המחיר העולמי של דלק, אולי בשבילו יהיה טוב להמשיך לייצא אבל רע בשביל המסוק.

י. ספיר:
הוצאות הייצור בדלק יעלו מאד אבל המחיר בשוק לא יעלה באותו אהוז.

מר אכנון:
יש מארכיה שלגביהם אתה צודק ויש - שאינן צודק. אתה שאלת אם העליה הזאת אינה מכבידה על היצוא, אבל עליה הזו היא פונקציה. מה שמקטה זרתי העובדה שמחיר הדלק עלה.

י. ספיר:
אשר להשפעה הפסיכולוגית, כשהטילו הגבלות על חשמל היתה השפעה פסיכולוגית חיובית באיבוד, התחילו להרגיש ברוח של חסכון. היום יש הלך רוח שאנחנו הולכים לקראת עליה כללית, סומאלית, וזה אומר אגירה והרבה דברים אחרים, זה אנטי-קליימקס של חסכון. אני חושש שההשפעה הפעם תהיה שונה מזו של הגבלת השימוש בחשמל.

א. בהיר:
האם נכון להגיד שהשפעה זו מורגשת בעיקר כלפי מארכי מזון?

מר ארנון:
לפי הסטטיסטיקה איננו רואים שיש ביקוש גדול באופן מיוחד לדברים שאפיר לשמור, חוץ מהעליה במחיר הסוכר.

ז. סוזאניב:
אני שאלתי על מצב המלאי ברגע זה ועל הסיכויים לעתיד.

מר ארנון:
אני חושב שזה לא שייך לנושא.

שר האוצר ל. אשכול:
היתה שאלה בקשר לרכישת מכוונות כתיבה מגרמניה המזרחית בסכום של 80,000 דולר. למען האמת הסכום אינו 80,000 אלא 40,000 דולר, וזה שייך לאיזו עיסקה בין בולגריה וגרמניה המזרחית. בולגריה חייבת לנו בעד אכספורט שלנו ועיסקה זו היא החלפת אכספורט שלנו עם מכוונות כתיבה, ונראה לי שזה כדאי לנו. אם יש לנו אפשרות למכור סחורה לבולגריה, אנו עושים זאת. עכשיו אנו צריכים להיות הרבה יותר רגישים לגבי כל אפשרות של החזקת קשרים מסחריים עם מדינות זרות.

ח. רובין:
מה בקשר לשאלתי על ספרות סובייטית?

שר האוצר ל. אשכול:
אשתדל להשיג את החומר. יש חשובה לשאלה זו אבל חשבתי שהיא כבר פורסמה בעתונות.

בלי לשאול אותי ברצוני לנגוע בענין המפרעות להחקנת טלפונים. ראיתי שקבלת הפניה של רעיון זה לא הייתה טובה, אבל היות ואני יעצתי זאת לצד הדואר, ברצוני לנסות ולהגן על רעיון זה.

שר הדואר לוחץ עלי כבר שנים אחדות בבקשו יותר כסף להחקנת טלפונים, אבל יותר כסף אין. מה עושים כשחסר להשגת? - מנסים להשיג מלוות ציבוריים. יעצתי לעשות כך גם לגבי הטלפון. נניח שיש 1000 איש אשר היו מוכנים לשלם סכום מסויים בתור הלוואה לדואר, לשנתיים או שלוש שנים, והם יקבלו על סכום זה 6% ריבית, כלומר 500 שיהיה הינם שנותנים אותה ריבית שנותן נייר ערך של מלווה. תקראו לזה מלווה או חסכון, אבל אלף או אלפיים איש אשר כדאי להם לעשות זאת מפני שמאד רוצים בטלפון, למה שלא יתנו לדואר 300 ל"י על חשבון השיחות שידברו במסך שנתיים-שלוש? אינני רואה בזה כל דבר רע.

(אחרי כן רשמה מ.י.)

ט.י.

י. ספיר:

ענין זה מתקבל בצורה טאד הוטוריטטיה בציבור, ובצדק רב. הרי זה שירות שהממשלה אחראית לו, והיא נוהגת אותו. אפשר לומר: הממשלה לא חייבת לתת טלפון היום, היא לא חייבת לתת טלפון במקום פלוני, בדחוב פלוני, בדיוק כמו שעיריה עושה כבישים ובדיוק כמו שכל דבר אחר נעשה לפי שיטה. באים היום להטיל על כל מי שרוצה לעשות טלפון תשלום בוסף. זאת אומרת שירות ממשלתי ניתן לא לפי איזו שיטה, אלא לפי הסקרה: מי הוא המבקש שזקוק יותר או שיש לו כסף.

דבר אחד ברור: שעל-ידי הוטפת 300 לירות בא שיבוש בתכנית שהיתה מבוצעת על-ידי הממשלה. כי יקבלו את הטלפון היום אותם אנשים שאחרת לא היו מקבלים. באים ואומרים: אני רוצה מסך עוד 300 לירות גם בשבילך וגם כדי שאוכל לתת למישהו אחר. זה אף פעם לא היה גם בחברת החשמל.

זו שיטה גרועה. אם הממשלה חושבת שמחובתה לספק טלפונים, היא אינה יכולה לבוא ולהטיל את ההסקעה שלה לעתיד לבוא על מקבלי הטלפונים. למה אני לא אשתתף בזה, שיש לי טלפון כבר כמה שנים?

נראה לי שדבר זה פגום מכל הבחינות. זהו במקרה ענין יותר ספציפי שנוגע למספר יותר מצומצם של אנשים, אבל אפשר להרחיב את זה על כל מיני דברים. 3000 טלפונים זה בערך מיליון לירות. אני מטופק מאד אם יהיו 3,000 איש, יהיו 1000 איש. אני חושב שאין בזה תועלת.

י. ברר:

אני רוצה לסכן את נפשי ולהגיד משהו בענין זה. אני לא אוהב את הטלה תור, לא תור לפיטוריים (מחירון נכנס - ראשון יוצא), ולא תור לפני החנות וכו'.

הייתי אומר בכנות שלו הייתי יודע שכל אחד יקבל טלפון במחיר מסויים ולא יצטרך להוכיח את סגולותיו ותכונותיו אלא, כמו בכל העולם, יקבל טלפון בעד כסף - אני הייתי שמח מאד. אני טענתי בוועדה זו זמן רב מאד שאני רוצה לראות בטלפון, בדרכת, בנמל - מפעלים ממשלתיים. אני גם קצת חולק על הדעה שטלפון זה שירות ממשלתי. באמריקה יש שתי חברות טלפונים, והן עושות עסקים.

אני מצטער שהממשלה דורשת את הסכום הזה של 300 לירות, אבל הייתי מעדיף שיתנו טלפון לכולם במחיר יותר זול. אני חושב שזהו מחיר גבוה. לדעתי מוטב שכל אחד יקבל טלפון בלי פרוטקציה, אלא תמורת תשלום.

י. בן-גוריון:

אני בדעה שהבעיה הזאת של טלפון היא בעיה עקרונית מסדרה ראשונה לגבי כל הטכנה של השירותים במדינה. המדינה מטפלת שירותים בהתאם ליכולת של האזרחים או בהתאם לצורך סוציאלי וצדק סוציאלי. אז צריך להבחין מה זה שירות ומה זה שותרות. אנחנו יכולים יפה מאד לומר מה יש ביכולתנו לעשות ומה אין ביכולתנו לעשות; באיזו מידה אנחנו יכולים לספק ובאיזו מידה לא. היום איננו יכול, בעוד עשר שנים כן אוכל. אבל לא ייתכן שאנחנו נגיד ששירות אחד הוא שירות ממשלתי, ושהוא יינתן רק לאנשים שיש להם כסף, ולאחרים לא. אז שיהיה בענין זה חוק אחד לכולם. יכול להיות שהממשלה תגיד: איננו יכולה לספק טלפון וחשמל אלא אם מצרכן ששתתף בזה, והוא יתן מפרעה כמו שאנחנו עושים בשיכון שגם הוא שירות ציבורי.

אני מעדיף בהרבה שהמדינה תגיד לכל אלה שמבקשים טלפון: איננו יכולה לתת לך טלפון אלא במחיר זה. אבל שאנחנו נגיד טלפון יקבל רק אדם שיש לו 300 לירות - זה לא ייתכן. מוכרח להיות בענינים כאלה חוק אחד לכולם.

אני מוחה נגד התור. כאשר יש מצרך מסויים בצמצום, יש תור. יש דבר שנחוצ לאנשים ושאינן ביכולתנו לספק אותו בשפע - אנשים מוכרחים לתכות. בשירותים אי אפשר להפלות בין אחד לשני, במסים כן.

מ.י.

ל. ספיר:

אני רוצה להציע הצעה: טלפונים לאורך פרטי,
לא לצורך משקי - בנקשה.

א. בהיר:

אני מציע שאלה שלא פתחו בוויכוח וחושבים שהשאלה
הזאת היא שאלה פרינציפיונית, יוותרו על רשות
הדיבור שלהם עכשיו, בשמע את הערות שר האוצר, ושועדת הכספים חמנה ועדת
משנה שתדון בעניין זה.

מ. חזני:

אני מציע להעלות את מחיר החקנת הטלפון לשנה
זו מחומר כסף ב-300 לירות.

שר האוצר ל. אשכול:

חברי הוועדה ספיר ובן-אהרן שינו קצת את ההצעה.
משרד האוצר יעשה טלפונים השנה ככל שיהיה לו
חקציב לכך, בלי תוספת 300 הלירות. זה יעשה לפי הסדר ולפי החור.

חוץ מזה הוא בא ואומר: מונח אצלי במחסן חומר,
אינני יכול להשתמש בו כי חסר לי כסף לביצוע. הן לי עוד מיליון לירות.
אנחנו מציעים לקחת סכום מי שרוצה להתקין טלפון 300 לירות. יש כאלה שזה
כדאי להם, במשך שנתיים לא ישלמו עבור שיחות, או במשך תקופה מסוימת
אחרת. זו הלואה למדינה. מדוע לא?

היו"ר י. גורי:

שר האוצר אומר שחומר יש, אלא מה? יש חור,
אנשים שמחכים זמן רב, הם קודמים.

חבר הכנסת בהיר ירכז ועדה משנה שתדון בתכנון

בשאלה זו.

מ. חזני:

הגיעה אלי חלונה שבכמה מקרים של נפגעים בישובי
ספר עד היום לא הופעלו הפיצויים בגלל חילוקי
דעות בין המטכ"ל ובין משרד הבטחון. בדבר קביעת או איתור מקומות הספר.
דבר זה נמשך כבר זמן רב, ואני מבקש הסבר לכך וכן להאיץ את הטיפול בזה.

דבר שני: הופיעו עכשיו בשוק מטבעות חדשות של
גרוש, דומות לשילינג. הדבר גורם לטעויות רבות.

ועוד שאלה: האם אפשר לשמוע מה בקשר להמשך
עבודה הזיכוח של כביש אילה.

מ. קלמר:

רציתי לשאול בקשר עם התיקנות מנות הבשר
מ-75 גרוש ל-1.80 לירה. יש במדינה רבבות אנשים
שמנת בשר זו היא המנה היחידה שהם מקבלים בחודש. קפיצה כזאת היא
לדעתי יותר מדי גדולה בשביל אנשים אלה.

ז. מוזיב:

מתי יהיה שר האוצר מוכן לשבת עם ועדת הכספים,
אולי בישיבה סגורה, ולהתחלק עם חברי הוועדה
ברעיונותיו על מה שמתרחש במדינה. אנחנו מדברים על הכל, ועל העניין
שמעטיק את כולנו - כאילו יש הטכס לא לדבר עליו. אני חושב שיש מקום
להתייעץ על כך גם בוועדת הכספים.

א. בהיר:

אני מוכן לתמוך בהצעה, אבל בשינוי מסויים.
אני מציע שחברי ועדת הכספים יציעו לשר האוצר
הצעות מה לעשות בקשר עם מצב החירום, כך עשינו בקשר עם עניין הבטחון.

ח. רובין:

ברצוני לשאול שאלה בקשר עם ההתפתחות בשוק
העבודה. אני רוצה לרגע להתעלם מאותה התפתחות
שיכולה לבוא מסביב לשאלות יותר כלליות; אני רוצה לקחת את המצב כמו שהוא.
במידה שידוע לי הציג משרד העבודה הביעוה מסוימות לאוצר כדי לממן
עבודות יזומות, לפחות כדי להקל במשקו בתקופה הקרובה. אני רוצה לשאול
מה היתה חשבת האוצר בעניין זה ומה מחשבות האוצר בקשר לאבטלה.

ס.י.

א. הרצפליד:

אני רוצה להצטרף להצעתו של חבר הוועדה סוזיב מתוך הנחה שאנחנו כולנו חרדים מאד למצב היום, ובעיקר למצב העליה. אני חושב שוועדה זו רוצה וחייבת לתת כתף לאותם הדברים המתרחשים כעת בעולמנו, בלי שכל הציבור לא יירתם למעשה, לא יהיה לאוצר כוח לעשות איזה מעשה דרסטי, ואני רוצה לתת לו כתף.

הי"ר י. גורי:

ביום ב' אנחנו צריכים לסיים את התיקונים לחוק מס הכנסה. מיד אחרי זה אנחנו נכנסים לתקציב. אם שר האוצר יהיה מוכן עם הכניסה לדיון בתקציב להופיע בפני ועדת הכספים - טוב. אם הוא יחשוב שהוא צריך עוד כמה ימים, לא נעכב את הדיון בתקציב

מר דינשטיין:

בשאלה שאלה איך קרה שבקשר למחלקה למילואות חוץ לא נתגלה העניין אלא לאחר זמן, איך מנוהלת המחלקה, מה הם תפקידיה, פרטים על גובה המעילות ומה עשו בקשר לכך.

ובכן ענין המעילה נתגלה על-ידי אחד מעובדי המחלקה לביצוע ודוקומנטים של לשכת המענק, פקיד בדרגה 13, לאחר שהתעוררו אצלו חשדות מתוך קריאת הדוקומנטים שעברו תחת ידו. עד כמה שהחקירה העלתה עד עתה, החלה סידרת המעילות במחצית השניה של 1955. מר יעקב סכר, שהוא לפי החקירות החשוד העיקרי, היה מנהל מדור החשבונות במחלקה החדשה, ותפקידו איפשר לו להסתיר את המעילות בצורה יעילה במסך תקופה יחסית די ארוכה. יש לציין שגם נציגי משרד מבקר המדינה, שביקרו לאחרונה במסך תקופה של שלושה חודשים את הנהלת החשבונות של המחלקה, לא העלו דבר בבדיקתם, למרות העובדה שעברו בצורה יסודית על כל מערכת החשבונות.

המחלקה פועלת במסגרת אגף מטבע חוץ, והיחידה בין מחלקות האגף הנמצאת בתל-אביב. המחלקה נושאת אופי טכני ונקראת מחלקת הביצוע והדוקומנטים. נגד מנהל המחלקה היושב בתל-אביב, אשר נביא לידיעתנו אח עובדת המעילה, לא העלו תוצאות הבדיקות עד עתה כל חשד.

תפקידי המחלקה מתרכזים בביצוע טכני של כספי העזרה הכלכלית האמריקאית. כל רשיונות היבוא המוצאים במימון כסף זה, מענקים ועודפים, מופנים למחלקה זו. היבואנים עומדים עמה בקשר, ודרכה הם משלמים את תמורת הלירות המגיעה מהם והמחלקה היא אשר מעבירה את אישורי הביצוע למשלחת הקניות שלנו בארצות-הברית.

בעבר עסקה המחלקה בניצול כספי המילואה מהבנק ליבוא ויצוא ובמילואה הצרפתי.

לפי תוצאות הבדיקות עד עתה, שנעשו על-ידי אגף הפיקוח הכללי באוצר ועל-ידי המשטרה, נאמדות במעילות ב-60-80 אלף לירות. מעורבים במעילה נוסף למר סכר עוד פקיד לשעבר של המחלקה, שהיגר לפני מספר חודשים לברזיל. עלול להיות שהחקירות תגלנה מספר אנשים נוספים. כל האנשים שנגדם מונהלת עתה החקירה עובדים כולם באותו מדור חשבונות שהיה תחת ניהולו של מר סכר.

נראה שגם יבואן פרטי ועוד חברה מעורבים בפרשה. בענין זה אנו עלולים לגלות חשודים נוספים. הפקידים המעורבים בפרשת המעילה הודחו מתפקידיהם.

לאור תוצאות החקירה תאורגן המחלקה מחדש, וייתכן שתועבר כולה לירושלים.

ח. רובינן:

אינני רוצה להתערב באיזה ענין שקשור בחקירה נגד איש שנקרטי, אבל הייתי רוצה לדעת מהי שיטת הפיקוח שהיתה עד עכשיו במחלקה זו. אני מדבר משני מובנים: קודם כל להבטיח את גביית הסכום שצריך לגבות מהחייב, וגבייתו במועד, וכיצד יתבצע הפיקוח לגבי פקיד זה או אחר.

ט.י.

היות ואחד האנשים נסע לברזיל, הייתי רוצה לדעת
איך יכול להיות שפקיד של מחלקה שהיא מחלקה די עדינה, יכול לצאת לברזיל,
לקבל היתר יציאה?

י. בדר :
בדרך כלל דברים כאלה יכולים לקרות כאשר אין
הפרדה מספקת בין הרישום לבין השליטה על המצעים.
אם היה כאן מישהו פגם מסוג זה ואם לא היה, איך זה קרה שיחידת הרישום
שהיתה בוודאי יכולה לסלק את מי שרצתה, והיתה יכולה גם לנגוע בכספים?

מר דינשטיין : אם אטביר מהו אופי הטעילות, זה יענה על השאלות.

דרכי הגביה. על כל החובות המגיעים למחלקה יש
בטחונות בני אדם. המחלקה אינה בוחנת אשראי. זאת אומרת אם זה אושר
מירושלים, אנחנו לא מקפחים את היבואנים אם הם פועלים במסגרת המענק.
אם יבואן מקבל קרדיט, התשלום מובטח על-ידי הבנקים. נשאר הבנק שחייב
לשלם.

הגביה נעשית על-ידי הבנקים שמשלמים ישר לחשבונות
החשב הכללי. למחלקה זו יש זכות חתימה על מספר חשבונות, אם כי החשבונות
הם של החשב הכללי. הכספים לא נלקחו מתוך החשבונות. אלא נתגלה שנעשו
פעמים גרות הביטוחים או שנעשה ביטוח בפרמיה העולה על הטקובל. פירושו
של דבר שהיתה קבוצה עם סוכן ביטוח ושניתנה פרמיה גדולה, ואחר כך היתה
החזרה לאותו אדם שעשה את הפרמיה. כאן היתה קבוצה עם אנשים שמחוץ
למשרד. אם נעשה ביטוח ושולטה פרמיה, חלק ניכר מהפרמיה הוחזר לפקיד
מהנהלת החשבונות שהיה צריך לדאוג לזה.

י. בדר : אנשים שיש להם קשר עם רישום, אסור שיהיה להם
קשר עם כספים.

היו"ר י. גורי : אנחנו חוזרים לשאלה הקודמת.

ז. סווייב : אני מצטער להגיד שאני רואה בזה זלזול לא קטן
בוועדת הכספים. סתרחש משהו בטדינה. כל אדם
שקצת חושב ושיש לו קצת קשר עם המשק, הן בכנסת והן מחוץ לכנסת, יודע את
כל צרור הבעיות שטעסיקות את כולנו. ויש רק גוף אחד שעוד לא זכה לשמוע
רמז או שטף של רמז מה סתרחש, וזו ועדת הכספים.

אני קורא בעתונות שמפא"י חושבת עם שר האוצר
ושר המסחר והתעשייה, דנים ומכינים תכניות ומעבדים, ורק ועדת הכספים אינה
יודעת דבר. אומר יו"ר הוועדה: כשניכנס לדיון על התקציב - שאין לו שום
שייכות למה שסתרחש עכשיו בטדינה - אז יבוא שר האוצר.

אם אתם רוצים, אנחנו יכולים להיות ככל האופוזיציות.
יבוא שר האוצר וידבר, ואנחנו נגיד את שלנו. אבל אני חושב שטגיע לנו
לשתף אותנו בזה ולדרוש גם הבנה ושיתוף בעניינים רציניים. אני חושב שאין
לדחות את זה לשבוע הבא. גם אם אין היום שום דבר טגובש, אותו דבר שיש
לשר האוצר להגיד למרכז מפא"י, הוא יכול להשמיע גם בפני חברי ועדת הכספים
של הכנסת. זו יכולה להיות ישיבה סגורה ולא לפרסום.

היו"ר י. גורי : אתה הפנית את התרעומת אלי. כבר אמרתי שתטול
שאני לא שקט בענין זה, ודיברתי עם שר האוצר כמה
פעמים וביקשתי אותו לבוא לוועדת הכספים. הוא אומר שהוא עדיין לא סיכם
לעצמו. הוא צריך לבוא לוועדת הכספים ולהגיד מה מחשבותיו והצעותיו,
וזה עוד איננו טוכן. מה שעושים במרכז מפא"י אינני שייך לענין.

אמרתי שאנחנו חייבים לגשת לדיון בתקציב. אני גם
חייב לדאוג לטהלך הכנת התקציב, אינני יכול לדחות זאת בלי סוף. אם שר
האוצר טוכן להופיע לפני הוועדה ביום ב' הבא - טוב; אם לאו - לא תהיה
לנו ברירה אלא להיכנס לדיון בתקציב.

ד.י.

יש עוד כמה דברים שאנחנו סוברים לגטור לפני הפגרה.

ל. בדר :

אני חייב להגיד שלא תמיד אני רואה יעילות בהשתתפותי בישיבת ועדת הכספים.

שר האוצר ל. אשכול :

אני רוצה להתייחס לשאלה האחרונה. אני מחשיב מאוד את רצונה של ועדת הכספים, וביחוד חברים בוועדה שטפלגותיהם אינן משתתפות במטעלה, לדעת מה מתרחש בטדינה בעניינים מאד רציניים. אבל אי אפשר לדרוש ממני לבוא סתם ולדבר. אני חייב קודם לכן לבדוק את הדברים, כי אחרת מה זה יתן ומה זה יוסיף? אם יש לי מחשבה, אני חייב קודם כל לבדוק אם יש לה בסיס, אם אני יכול לבצע אותה. אילו אפשר היה לסנוע כל פרסום, זה היה לטובת העניין. אבל אין לי ברירה, אני סוברה להתחיל לדבר עם טישהו. בשבוע זה רק התחלתי לגבש טשהו, ואני מוכן להשתתף בשבוע הבא בישיבה של הוועדה ולקיים שיחה אתכם.

בתחילת השבוע הבא נקיים את השיחה הזאת.

היו"ר י. גורי :

הישיבה נסתיימה בשעה 11.00.